

AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLENI KÜZDELEM

Az Európai Unió (EU) az egyik vezető gazdaság az üvegházhatást okozó gázok (ÜHG) kibocsátásának kezelése terén. 2018-ra az 1990-es szinthez képest 23%-kal csökkentette az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, és kötelezettséget vállalt arra, hogy 2030-ra 40%-os csökkentést ér el. 2019 decemberében az Európai Bizottság előterjesztette a „European Green Deal” elnevezésű intézkedéscsomagot, és most egy olyan csomagra tett javaslatot, amelynek célja, hogy a Párizsi Megállapodással összhangban 2030-ig növelje az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére irányuló törekvéseit és 2050-ig dekarbonizálja az EU gazdaságát. Annak érdekében, hogy az EU 2050-ig kiegyensúlyozott pályára álljon a szén-dioxid-semlegesség felé, a Bizottság 2020 szeptemberében azt javasolta, hogy 2030-ig az 1990-es szinthez képest 55%-ra emeljék az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére vonatkozó éghajlatpolitikai célkitűzést.

JOGALAP ÉS CÉLKITŰZÉSEK

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 191. cikke az éghajlatváltozás elleni küzdelmet az Unió környezetpolitikájának nevesített céljává teszi.

ÁLTALÁNOS HÁTTÉR

A. A globális felmelegedés

Kiegészítő kibocsátáscsökkentési politika nélkül a világ átlaghőmérséklete előreláthatólag tovább emelkedne, az évszázad folyamán 1,1–6,4 °C közötti mértékben. Az olyan emberi tevékenységek, mint az erdőirtás és a fosszilis tüzelőanyagok és egyéb tüzelőanyagok elégetése szén-dioxid (CO₂), metán (CH₄), dinitrogén-oxid (N₂O) és fluorozott szénhidrogén kibocsátásához vezet. Ezek a gázok csapdába ejtik a földfelszínről sugárzó hőt, megakadályozzák az űrbe való kijutását, és ezáltal „globális felmelegedést” idéznek elő.

B. Az éghajlatváltozás hatásai

A globális felmelegedés következményei a szélsőséges időjárási események (mint például árvizek, aszályok, nagy esőzések, hóhullámok és erdőtüzek), a víz rendelkezésre állásával kapcsolatos problémák, a gleccserek eltűnése és a tengerszint emelkedése, a növények és állatok élőhelyének eltolódása, sőt, akár kipusztulásuk, növényi betegségek és kártevők, az élelmiszer- és ivóvízellátás kimaradása, valamint az említett veszélyek elől menekülő emberek migrációja. A tudományos kutatások

azt mutatják, hogy a visszafordíthatatlan és katasztrófális változások kockázata nagymértékben növekedne, ha a globális felmelegedés miatt a hőmérséklet az iparosodás előtti szintekhez képest több mint 2 °C-kal – vagy akár csak 1,5 °C-kal – magasabbra emelkedne.

C. A fellépés költsége szemben a fellépés elmaradásának költségével

A 2006-ban közzétett Stern-jelentés szerint a globális felmelegedés kezelése évente a világ GDP-jének 1%-ába kerülne, míg a tétlenség legalább 5%-ba, a legrosszabb esetben pedig akár 20%-ba is kerülhet. A globális GDP csak egy kis részének kellene az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságba befektetnie, és az éghajlatváltozás elleni küzdelem egészségügyi előnyöket és nagyobb energiabiztonságot eredményezne, ugyanakkor csökkentené az egyéb károkat is.

D. Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási intézkedések a puha és olcsó intézkedésektől (mint például a vízmegőrzés, a vetésforgó, a szárazságtűrő növények, az állami tervezés és tudatosságnövelés) a költséges védelmi és áttelepítési intézkedésekig terjednek (a gátak magasságának növelése, valamint a kikötők, az ipar és a lakosság áttelepítése az alacsonyan fekvő part menti területekről és az árterekből). Az [éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó uniós stratégia](#) célja az, hogy Európát ellenállóbbá tegye az éghajlati változásokkal szemben. Elősegíti a jobb koordinációt és az információk megosztását a tagállamok között, valamint a szóban forgó megfontolások szempontjainak valamennyi idevonatkozó uniós politikában történő érvényesítését.

EREDMÉNYEK

A. Nemzetközi éghajlatpolitika

2015 decemberében – több mint két évtizednyi tárgyalást követően – az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezménye részes feleinek 21. konferenciáján (COP 21) Párizsban elfogadásra került az éghajlatváltozás elleni fellépésre irányuló első egyetemes megállapodás. A [Párizsi Megállapodás](#) célja, hogy a globális átlaghőmérséklet emelkedését jóval 2 °C alatt tartsák, és hogy az az iparosodást megelőző szinthez képest legfeljebb 1,5 °C legyen. E cél elérése érdekében a felek törekednek arra, hogy az ÜHG-kibocsátás tetőzését mihamarabb elérve az évszázad második felében megvalósuljon a ténylegesen nulla kibocsátás. A pénzügyi finanszírozásnak ezt a nyomvonalat kell követnie. A megállapodás első ízben fogná össze az összes részes felet, hogy a nemzetek „közös, de differenciált kötelezettségeinek és kapacitásainak” elve alapján – azaz egyedi helyzetükhöz és lehetőségeikhez mérten – csökkentsék az ÜHG-kibocsátást. Ötévente minden országnak felül kell vizsgálnia és meg kell újítania éghajlati cselekvési tervét (nemzeti hozzájárulások) és arról átlátható módon be kell számolnia annak érdekében, hogy a kollektív eredményeket fel lehessen mérni (globális helyzetfelmérés). A fejlődő országok, és különösen a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő legkevésbé fejlett országok és a fejlődő kis szigetállamok mind anyagi, mind kapacitásépítési segítségben részesülhetnek. A globális kihívásként elismert alkalmazkodás egyenértékű a hatásmérséklési intézkedésekkel, csakúgy, mint az

éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásaiból eredő veszteségek és károk kérdésének kezelése. A Megállapodás 2016 novemberében lépett érvénybe, miután azt a globális ÜHG-kibocsátás legalább 55%-ért felelős legalább 55 ország ratifikálta. Az EU összes tagállama ratifikálta a Párizsi Megállapodást.

B. Az éghajlatváltozás elleni küzdelemre irányuló uniós erőfeszítések

Az éghajlat- és energiapolitika 2030-ra szóló keretében – s Párizsi Megállapodás szerinti uniós kötelezettségvállalás szellemében – az EU a következő célok 2030-ig történő megvalósítása mellett kötelezte el magát: az 1990-es szinthez képest legalább 40%-kal csökkenti az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását, egyúttal 32,5%-kal javítja az energiahatékonyságot, és a végfogyasztás 32%-ára növeli a megújuló energiaforrások részarányát. A 2030-ra szóló keret az uniós vezetők által 2007-ben elfogadott, 2020-ra előirányzott „20-20-20-céltűzést” követi: az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20%-os csökkentését, a megújuló energia arányának 20%-os növelését a teljes energiafogyasztásban, és az EU teljes elsődleges energiafogyasztásának 20%-os csökkentését (mindezt az 1990-es szinthez viszonyítva), amelyekre kötelező erejű rendelkezések vonatkoznak.

Az [EU kibocsátás-kereskedelmi rendszere \(ETS\)](#) az első és még mindig a legnagyobb nemzetközi szén-dioxid-piac, és egyben a legfőbb uniós szakpolitikai eszköz az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. A „fix összkvóta kereskedelem (cap and trade)” elvén alapul, amely felső határt jelöl ki a tekintetben, hogy a rendszerben részt vevő majdnem 11 000 létesítmény (üzemek, erőművek stb.) összesen mennyi üvegházhatást okozó gázt bocsáthat ki. Az egyes létesítmények vásárolnak vagy kapnak a tagállamok által árverésre bocsátott „kibocsátási egységekből”. Más létesítmények fel nem használt – egy tonna CO₂-nek megfelelő – kibocsátási egységeivel kereskedni lehet. A kibocsátási egységek teljes volumene fokozatosan csökken. Két alapot fognak létrehozni ennek érdekében: egy modernizációs és egy innovációs alapot, amelyek az alacsonyabb költségvetéssel rendelkező tagállamokban segítenek korszerűsíteni az energiarendszereket, valamint a megújuló energia, a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás, valamint a karbonszegény projektek támogatása révén ösztönzik az innovációt. Az ETS-be beletartoznak a légi közlekedésből származó kibocsátások, ám [az interkontinentális járatokra vonatkozó jelenlegi mentességet](#) 2023 végéig meghosszabbították, amikor is a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) nemzetközi légi közlekedés kibocsátáskompensációjára és a kibocsátás csökkentésére vonatkozó globális rendszere (CORSIA) életbe lép. [Svájc és az EU megállapodtak abban, hogy összekötik kibocsátás-kereskedelmi rendszereiket.](#)

Az ETS-be nem beletartozó ágazatok (közúti közlekedés, hulladék, mezőgazdaság és épületek) kibocsátását a minden tagállam számára kötelező érvényű éves kibocsátás-csökkentési cél határozza meg, amelyet a [közös kötelezettségvállalási rendelet](#) részletez. Egy közelmúltbeli aktualizálás során a Parlament és a Tanács minimumcélkitűzésekben állapodott meg a 2021–2030-as időszak 2005-höz képesti 30%-os uniós csökkentési célkitűzésének, valamint a Párizsi Megállapodás céljainak teljesítése érdekében ezekben az ágazatokban. Ezen túlmenően első alkalommal a tagállamoknak kell majd biztosítaniuk, hogy a [földhasználatból, a földhasználat megváltozásából és az erdészetből fakadó kibocsátások \(LULUCF\)](#) ne haladják meg a határértékeket. Másszóval az erdőket, a termőföldeket és a legelőket fenntartható

módon fogják kezelni, hogy azok a lehető legtöbb üvegházhatású gázcseppkét fogják fel, legalább annyit, mint amennyit az ágazatban kibocsátanak (nullszaldós szabály), és ezzel jelentősen hozzájárulnak az éghajlatváltozással szembeni küzdelemhez.

[A megújuló energiákról szóló irányelv](#) azt szeretné elérni, hogy a megújuló energiaforrások, például a biomassza, vízenergia, szél- és napenergia 2030-ra az EU teljes energiafogyasztásának (elektromos áram, közlekedés, hűtés és fűtés) legalább 32%-át tegyék ki. A tagállamok elfogadják saját nemzeti megújuló-energiái cselekvési terveiket, és azokon belül az ágazati célkitűzéseket. A megújuló energia közlekedési ágazatban való felhasználásának általános érvényesítése érdekében a tagállamoknak kötelezniük kell a tüzelőanyag-forgalmazókat annak biztosítására, hogy a megújuló energia részaránya a közlekedési ágazat végső energiafogyasztásában 2030-ra legalább 14% legyen.

Az [energiahatékonyságról szóló felülvizsgált irányelv](#) 2030-ig 32,5%-os energiahatékonysági célt tűz ki az EU számára, és ezt a célt 2023-ig felülvizsgálják azzal a céllal, hogy a célkitűzést még magasabbra tegyék. Az irányelv az éves energiamegtakarítási kötelezettséget 2020 utánra is kiterjeszti. Emellett 2018 májusában elfogadták az [épületek energiahatékonyságáról szóló felülvizsgált irányelvet](#). Ez olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek felgyorsítják az épületek felújításának ütemét és az energiahatékonyabb rendszerek felé való elmozdulást, valamint intelligens energiagazdálkodási rendszerek alkalmazásával javítják az új épületek energiahatékonyságát.

Emellett az [energiaunió irányításáról szóló rendelet](#) első alkalommal vezet be átlátható irányítási folyamatot az uniós energiaunió és az éghajlat-politika célkitűzéseinek megvalósítása terén elért eredmények nyomán követésére, ideértve a nyomonkövetési és jelentéstételi szabályokat is. A tagállamok kötelesek a 2021 és 2030 közötti időszakokra vonatkozóan integrált nemzeti éghajlat- és energiapolitikai terveket elfogadni. 2020 szeptemberében a Bizottság [áttekintette a végleges nemzeti energia- és éghajlat-politikai terveket](#), és megerősítette, hogy azok nagyrészt összhangban vannak az Unió 2030-as célkitűzéseivel, az energiahatékonyság kivételével, amely tekintetében a 2030-ra vonatkozó ambícióhiány továbbra is fennáll. Az irányítási folyamat arra is lehetőséget nyújt, hogy két évente aktualizálják a terveket, hogy azok tükrözzék a tapasztalatokat, és kihasználják az évtized hátralevő részében rejlő új lehetőségeket.

[A szén-dioxid-leválasztási és -tárolási technológia](#) keretében a CO₂-t elkülönítik (az ipari folyamatokból származó) légköri kibocsátástól, összesűrítik, majd olyan helyre szállítják, ahol tárolható. Az ENSZ éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi bizottsága szerint a szén-dioxid-leválasztás és -tárolás a fosszilis tüzelőanyagokat égető erőművekből származó CO₂-kibocsátás 80-90%-át megszüntetheti. Azonban a tervezett demonstrációs projektek végrehajtása Európában nehezebbnek bizonyult az eredetileg tervezetthez képest. Az egyik fő akadály az, hogy a költségek igen magasak.

Az Unió területén üzembe helyezett új személygépkocsiknak meg kell felelniük a [CO₂-kibocsátási előírásoknak](#). Az átlagos gépkocsialomány tekintetében 2015-re kitzűzött cél a CO₂/kilométerenkénti 130 g, amelyet 2021-től 95 g/km-re kell csökkenteni. Annak érdekében, hogy az ipar számára az új technológiákba való beruházásra ösztönzőket

teremtsen, a rendelet megengedi az úgynevezett „extra kibocsátási egységek” használatát, amelynek értelmében a gyártó legkörnyezetbarátabb gépjárműve több gépjárműnek számít az átlagos fajlagos CO₂-kibocsátás kiszámítása során. A [kisteherautók](#) esetében hasonló szabályozás van érvényben. A Parlament és a Tanács megállapodott abban, hogy az új személygépkocsik és az új kisteherautók esetében 2030-ra 37,5%-kal, illetve 31%-kal csökkenti az uniós szintű CO₂-kibocsátást. Ezzel párhuzamosan és most először 30%-os CO₂-csökkentési célt határoztak meg az új tehergépjárművekre vonatkozóan, 2025-ig 15%-os köztes céllal.

A kibocsátás-csökkentés fontos eleme az [üzemanyagok minősége](#). Az uniós jogszabályok arra törekednek, hogy 2020-ra 6%-kal csökkenjen az üzemanyagok kibocsátási intenzitása. Ezt egyebek mellett a bioüzemanyagok használata révén lehet elérni, amelyeknek azonban meghatározott fenntarthatósági feltételeknek kell megfelelniük.

A nemzetközi tengerhajózás által okozott CO₂-kibocsátás jelentős, és várhatóan tovább fog növekedni. A globális megközelítés érdekében az EU időközben uniós szintű rendszert hozott létre [a hajók CO₂-kibocsátásának nyomon követésére, jelentésére és ellenőrzésére](#), ami e területen a kibocsátáscsökkentés megvalósítása irányába tett első lépés. A nagyméretű hajóknak nyomon kell követniük és éves jelentést kell benyújtaniuk az uniós kikötők irányába, irányából és azokban megtett út során kibocsátott CO₂ mennyiségekről, illetve egyéb adatokról.

A fluorozott-klórozott szénhidrogéneket (CFC-k) az 1980-as években az ózonréteg elvékonyodása elleni intézkedésként betiltották. Helyette ma fluortartalmú gázokat használnak számos ipari alkalmazáshoz, úgymint a légkondicionáláshoz és hűtéshez, mivel ezek nem károsítják az ózonréteget. Lehetséges azonban, hogy a CFC-k a globális felmelegedéshez potenciálisan akár 23 000-szer nagyobb mértékben járulnak hozzá, mint a CO₂. Az EU ezért intézkedéseket hozott a [fluortartalmú gázok](#) használatának ellenőrzése érdekében, és 2022–2025-re betiltotta alkalmazásukat az új légkondicionáló berendezések és hűtőszekrények esetében, ezzel előrevetítve a világszinten történő fokozatos megszüntetés ütemét.

C. Az európai zöld megállapodás

2019 december 11-én az Európai Bizottság előterjesztette az [„Európai zöld megállapodás”](#) elnevezésű ambiciózus intézkedéscsomagot, amelynek célja, hogy az EU 2050-re karbonsemleges legyen. Az intézkedések, amelyeket a kulcsfontosságú szakpolitikák kezdeti ütemterve kísér, az ambiciózus kibocsátáscsökkentéstől az élvonalbeli kutatásba és innovációba való beruházásig, valamint az európai természeti környezet megőrzéséig terjednek. A környezetbarát technológiákba, fenntartható megoldásokba és új vállalkozásokba történő beruházások támogatásával a zöld megállapodás az EU új növekedési stratégiája is lehet. A sikerhez elengedhetetlen a nyilvánosság és az összes érdekelt fél bevonása és elkötelezettsége. Az európai zöld megállapodás mindenekelőtt egy igazságos és társadalmilag méltányos átmenet felé vezető utat jelöl ki.

Az Európai Tanács 2019. december 12-i ülésén valamennyi tagállam elfogadta azt a célt, hogy az EU 2050-ig szén-dioxid-semlegessé váljon, kivéve Lengyelországot,

amely ugyan támogatta a 2050-es célkitűzést, de nem kötelezte el magát a célkitűzés megvalósítása mellett.

Az európai zöld megállapodás [cselekvési tervet](#) tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az EU-t fenntartható és versenyképes gazdasággá alakítsák át. A javasolt intézkedések között szerepel az [európai éghajlat-változási törvény](#), amely 2050-ig klímasemleges EU-t kíván létrehozni. Különösen arról rendelkezik, hogy az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának legalább 55%-ra történő csökkentésére vonatkozó [2030-as célkitűzést](#) növelni kell. A Bizottság 2020. évi javaslatai között szerepelt továbbá a [Fenntartható Európa beruházási tervről](#) szóló közlemény, a [Méltányos Átállást Támogató Alap](#) létrehozásáról szóló rendeletre irányuló javaslat, az [energiarendszerek integrációjára](#) és a [hidrogénre](#) vonatkozó uniós stratégiák, valamint októberben a [metánkibocsátás csökkentésének](#) módjáról szóló közlemény.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az elkövetkező évek intézményközi tárgyalásai határozzák meg majd, hogy az európai zöld megállapodásban szereplő új javaslatokat hogyan ültetik át konkrét intézkedésekbe. Az éghajlatváltozással kapcsolatos kérdésekben a Parlament hagyományosan részt vesz az intézményközi tárgyalásokon, és olyan álláspontokat képvisel, amelyek ambiciózusabbá teszik az uniós fellépéseket.

A Parlament határozott jelzést adott válaszul az éghajlatváltozásra és az energiára vonatkozó, 2030-ra kitűzött szakpolitikai keretről szóló bizottsági javaslatra, amely három (az elfogadottaknál ambiciózusabb) kötelező célt tűz ki: az 1990-es szinthez képest az üvegházhatást okozó gázok belföldi kibocsátásának legalább 40%-os csökkentése; a megújuló forrásokból nyert energia 35%-os aránya a végső energiafogyasztásban; és az energiahatékonyság 40%-kal történő növelése.

A 2015. évi párizsi éghajlat-változási konferencia előtt a Parlament megismételte, hogy sürgősen szükség van a nemzetközi légi közlekedésből és hajózásból származó kibocsátások hatékony szabályozására és korlátozására. Csalódottságának adott hangot amiatt, hogy az ICAO nem állapodott meg a kibocsátáscsökkentésről. A CORSIA bevezetése ehelyett elsősorban az ellentételezésre összpontosít, minőségi garancia nélkül, és csak 2027-től kezdődően rendelkezik jogilag kötelező erővel. Az ICAO főbb tagjai még nem kötelezték el magukat az önkéntes szakaszban való részvétel mellett.

Az EP támogatja a szén-dioxid átfogó alapokon nyugvó árazását és a kibocsátáskereskedelmi bevételek éghajlatvédelmi beruházásokra történő fordítását. Konkrét lépésekre szólított fel, beleértve az összes fosszilis tüzelőanyag 2020-ig történő fokozatos kivezetésének ütemtervét is.

A fluortartalmú gázok kapcsán a Tanáccsal folytatott tárgyalások során a Parlament támogatta az éghajlatváltozást súlyosbító fluortartalmú gázok teljes betiltását több olyan új ágazatban, ahol biztonságos, energiatakarékos és költséghatékony alternatívák állnak rendelkezésre.

A személygépkocsik és kisteherautók CO²-kibocsátásáról szóló korábbi tájékoztatásában a Parlament ragaszkodott ahhoz, hogy mihamarabb be kell vezetni

az ENSZ által meghatározott globális vizsgálati ciklust annak érdekében, hogy a CO₂-kibocsátás mérései valós vezetési körülményeket tükrözzenek.

A katowicei éghajlat-változási konferenciára (COP 24) tekintettel a Parlament [2018. októberi állásfoglalásában](#) első alkalommal kérte az EU 2030-ra kitűzött 55%-os ÜHG-kibocsátáscsökkentési céljának növelését. Ezen túlmenően a Parlament úgy vélte, hogy a globális átlaghőmérséklet 2 °C-os emelkedésének súlyos és visszafordíthatatlan hatásai elkerülhetők, ha az ambiciózusabb 1,5 °C-os célértéket sikerül elérni, ehhez azonban legkésőbb 2050-ig a növekvő globális ÜHG-kibocsátást nettó nullára kell csökkenteni. Ezért kérte a Bizottságot, hogy tegyen javaslatot egy hosszú távú, az évszázad közepére szóló, nulla nettó ÜHG-kibocsátást célzó uniós stratégiára.

2018 júliusában a Parlament [állásfoglalást fogadott el az uniós klímadiplomáciáról](#), amelyben hangsúlyozta az EU felelősségét az éghajlatváltozás elleni fellépés és a konfliktusmegelőzés terén. A jelentés hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni az EU diplomáciai kapacitásait az éghajlat-politika globális előmozdítása, a Párizsi Megállapodás végrehajtásának támogatása és az éghajlatváltozással kapcsolatos konfliktusok megelőzése érdekében.

2019. november 28-án a Parlament [éghajlati vészhelyzetet hirdetett](#) Európában, és sürgette az összes uniós országot, hogy 2050-ig kötelezzék el magukat a nulla nettó ÜHG-kibocsátás mellett. Az Európai Parlament kérte a Bizottságot annak biztosítására, hogy minden ide vonatkozó jogalkotási és költségvetési javaslat teljes mértékben összhangba kerüljön a globális felmelegedés mértékének 1,5°C alatt tartására irányuló célkitűzéssel.

2020. október 8-án a Parlament elfogadta az uniós éghajlat-változási jogszabályra vonatkozó tárgyalási megbízatását, és kérte, hogy a 2030. évi kibocsátáscsökkentési célt 60%-ra emeljék. Azt is szeretné, ha a Bizottság hatásvizsgálatot követően javaslatot tenne egy 2040-re vonatkozó időközi célkitűzésre annak biztosítása érdekében, hogy az EU jó úton haladjon a 2050-re kitűzött cél elérése felé. Végezetül kéri, hogy az EU és a tagállamok legkésőbb 2025. december 31-ig fokozatosan szüntessék meg a fosszilis tüzelőanyagok közvetlen és közvetett támogatását.

Georgios Amanatidis
11/2020

